

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	5
İÇİNDEKİLER	7
KISALTMALAR	11

GİRİŞ	13
A. Araştırmanın Konusu ve Problemi.....	13
B. Araştırmanın Amacı ve Önemi	15
C. Araştırmanın Yöntemi	16

BİRİNCİ BÖLÜM

VERGİ, VERGİDE ADALET KAVRAMI, TARİHSEL GELİŞİMİ VE İLKELERİ, VERGİDE ADALET OLUŞUMUNU ENGELLEYEN FAKTÖRLER

1.1. Vergi Kavramı ve Tarihsel Gelişimi	23
1.2. Vergide Adalet Kavramı	25
1.3. Vergide Adalet Kavramının Tarihsel Gelişimi	27
1.3.1. Genel Olarak.....	27
1.3.2. İslam’da Vergi Adaleti.....	28
1.3.3. Osmanlı’da Vergi Adaleti	29
1.4. Vergi Alanında Anayasal Adalet İlkeleri	31
1.4.1. Vergide Genellik İlkesi	32
1.4.2. Vergide Uygunluk İlkesi	34
1.4.3. Vergide Açıklık İlkesi	35
1.4.4. Vergide Belirlilik İlkesi.....	36
1.4.5. Vergide Eşitlik İlkesi	37
1.5. Vergi Adaletinin Oluşumunu Engelleyen Faktörler	39
1.5.1. Vergiden Kaçınma.....	39
1.5.1.1. Genel Olarak	39
1.5.1.2. Peçeleme Sözleşmeleri	40

1.5.2. Vergi Kaçakçılığı	41
1.5.3. Çifte Vergileme	43
1.5.4. Verginin Yansıtılması	45
1.5.5. Vergi Afları	47
1.5.6. Kayıt Dışı Ekonomi.....	49
1.5.7. Vergi Erozyonu	51

İKİNCİ BÖLÜM

VERGİDE ADALET İLKESİNİN İNSAN HAKLARI BAĞLAMINDA ANAYASA VE AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1. İnsan Hakları Çerçevesinde Vergide Adalet İlkesi	53
2.2. Vergi Mükellefi Temel Hak ve Özgürlüklerinin Sosyal ve Hukuk Devleti Çerçevesinde Önemi	58
2.3. Vergide Adalet İlkesi ve İnsan Hakları	59
2.3.1. Mülkiyet Hakkı ve Vergi	59
2.3.2. Adil Yargılanma Hakkı ve Vergi	67
2.3.3. Mahkemeye Erişim Hakkı ve Vergi.....	73
2.3.4. Makul Sürede Yargılanma Hakkı ve Vergi	78
2.3.5. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkı ve Vergi	81
2.3.5.1. Silahların Eşitliği.....	83
2.3.5.2. Çelişmeli Yargılama İlkesi	85
2.3.6. Diğer Haklar	88
2.3.6.1. Susma ve Kendi Aleyhine Tanıklık Etmeme Hakkı ve Vergi	88
2.3.6.2. Masumiyet Karinesi ve Vergi	90
2.3.6.3 Tercümandan Ücretsiz Yararlanma Hakkı ve Vergi	91

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VERGİDE ADALETİN SAĞLANMASI SÜRECİNDE MÜKELLEF TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİNİN KORUNMA YOLLARI

3.1. Vergide Adalet İlkesinin Uygulanması Olarak Anayasa Mahkemesine Başvuru	93
3.1.1. AİHS'nin Türk İç Hukukuna Etkisi	93
3.1.2. Anayasa Mahkemesi Kuruluşu ve Yapısı	93

3.1.3. Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuruya Konu Edilecek Haklar	95
3.1.4. Anayasa Mahkemesi'nin Bireysel Başvuru Açısından Yetki Kapsamı	99
3.1.4.1. Kişi Bakımından	99
3.1.4.2. Zaman Bakımından	100
3.1.4.3. Yer Bakımından	101
3.1.5. Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru Kabul Edilebilirlik Şartları	101
3.1.5.1. Kamu Gücü ile Mükellef Temel Hak ve Özgürlüklerine Müdahale Durumları	102
3.1.5.2. Olağan Kanun Yollarının Tüketilmiş Olması	105
3.1.5.3. Süresi İçinde Başvuruda Bulunulmuş Olunması	107
3.1.5.4. Başvurunun Yetkili Olanlar Tarafından Yapılması	108
3.1.5.5. Bireysel Başvurunun Doğru Yere Yapılması	110
3.1.5.6. Bireysel Başvurunun Şekli Şartları	110
3.1.6. Anayasa Mahkemesi'nin Başvuruları Değerlendirme Süreci ve Kararlar	113
3.1.7. Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuruya Konu Edilemeyecek Durumlar	117
3.2. Vergide Adalet İlkesinin Sağlanması Bağlamında AİHS'nin İç Hukumumuzdaki Yeri, Önemi ve Temel Özellikleri	118
3.2.1. Genel Olarak	118
3.2.2. AİHS'nin Önemi	119
3.2.3. AİHS'nin Kapsamı ve Temel Özellikleri	121
3.2.3.1. Kapsamı	121
3.2.3.2. Temel Özellikleri	123
3.2.3.2.1. Bireyi Uluslararası Hukukun Bir Süjesi Yapması	123
3.2.3.2.2. Temel Hak ve Özgürlüklerin Korunması Kapsamında Yargısal Bir Denetim Mekanizması Getirmesi	124
3.2.3.2.3. Temel Hak ve Özgürlüklerin Korunmasında İç Hukuktan Sonra Tali Nitelikte Olması	126
3.2.3.2.4. Kendi Yetki Alanında Bulunan Herkese Tanınmış Olması	127
3.2.3.2.5. Taraf Devletlerin İç Hukukunda Etkili Olması	129
3.2.3.2.6. Özgürlüklerin Sınırsız Olarak Kullanılamayacağı Prensibi Taşınması	130

3.3. Vergide Adalet İlkesinin Uygulaması Olarak Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Başvuru.....	131
3.3.1. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru	132
3.3.1.1. Başvurunun Reddi Nedenleri.....	141
3.3.1.1.1. Başvurunun Anonim (İmzasız) Olması.....	141
3.3.1.1.2. Başvuru Konusunun Mahkeme Tarafınca Daha Önce İncelenmiş Başka Bir Başvuru ile Aynı Olması	142
3.3.1.1.3. Başvurunun Daha Önce Uluslararası Bir Soruşturma veya Çözüm Merciiine Sunulmuş Olması	142
3.3.1.1.4. Başvurunun Sözleşme ve Ek Protokoller ile Bağdaşmazlık Durumu	143
3.3.1.1.5. Başvurunun Dayanaktan Yoksun Olması.....	143
3.3.1.1.6. Başvuru Hakkının Kötüye Kullanılmış Olması	144
3.3.1.1.7. İç Hukuk Yollarının Tüketilmemiş Olması	144
3.3.1.1.8. Süre Koşulunun Aşılmış Olması	147
3.3.1.1.9. Önemli Bir Zarar Görmemiş Olunması	148
3.3.1.2. AİHM'nin İşleyişinin Genel Esasları.....	149
SONUÇ.....	155
AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ	161
KAYNAKÇA.....	177

KISALTMALAR

AAİHK	Amerikalılar Arası İnsan Hakları Komisyonu
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AYM	Anayasa Mahkemesi
BM	Birleşmiş Milletler
ÇHS	Çocuk Hakları Sözleşmesi
ECOSOC	Ekonomik ve Sosyal Konsey
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
İHEB	İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi
MC	Milletler Cemiyeti

GİRİŞ

A. Araştırmanın Konusu ve Problemi

Devletin iktidar gücüne dayanarak güvenlik, adalet, eğitim gibi genel görevlerinin yanı sıra sosyal, kültürel, ekonomik ve diğer alanlarda katkılarının gerektirdiği giderleri karşılamak amacıyla hukuki cebir ile karşılıksız gerçek ve tüzel kişilere yüklemiş olduğu her türlü mali yükümlülüğün karşılığı olan parasal kaynağa vergi denilmektedir. Tarihten bu yana iktidarlar, finansal sıkıntıları bertaraf etmek için bazen de keyfi sebeplerden ötürü vergilendirme konusunda aşırıya kaçabilmiş ve çoğu uygulama ne yazık ki ülke bütünlüğünü, demokrasiyi ve birliği tehlikeye sokacak tepki ve ayaklanmalar ile neticelenmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti bir sosyal hukuk devletidir. Sosyal devlet; amacı toplumun refah içerisinde yaşaması, sosyal güvenliğinin sağlanması, yaşam kalitesinin artırılması, halk sağlık standartlarının ve yaşam kalitesinin geliştirilmesi olan devlet modelidir. Hukuk devletinin en önemli unsuru ise bağımsız ve tarafsız bir yargı sisteminin sağlanmasıdır. Vergi alanında taraflardan biri birey diğeri ise üstün güce sahip devlet olduğu düşünüldüğünde, bu bakımdan devletin hukuksal yetkisini kullandığı vergilendirme konusunda temel hak ve özgürlüklerin muhtemel ihlali ile karşılaşıldığında başvurulabilecek üstün bir gücün olması vergide adaletin sağlanmasının en önemli gereklerinden biri olarak ortaya çıkmaktadır.

Adalet, soyut bir kavram olduğunu söylemek gerekir. Bu değer yargılarından bahsedecek olursak dil, din, ahlaki değerler, gelenek ve görenekler, devletin ideolojisi ve uygulanan yasal düzenlemeleri birer örnek sayabiliriz. Adalet kavramı bu bağlamda devlet içerisindeki bu değerlerin etrafında şekillenecektir. Vergi adaleti, vergi yükünün kişiler arasında en hakaniyetli vaziyette nasıl düzenlenebileceğini kapsamaktadır. Adalet kavramının yer zaman ve topluma göre değişkenlik göstermesinden dolayı vergi adaleti konusunda mutlak bir ölçü değeri çıkmasına engeldir.

Artan nüfus, modern yaşam ve inovasyonun beraberinde getirmiş olduğu iktisadi konjonktürün kaçınılmaz olarak daha geniş kapsamlı bir duruma evirildiği göz önüne alındığında, devlet artan mali giderlerini finanse ederken vergilendirme alanında öncelik olarak insanın insanca bir

yaşam sürebilmesini gözeterek temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilmesi konusunda imtina etmelidir. Devlet kendi varlığını ve bütünlüğünü koruma arzusu ve toplumsal yaşamın getirdiği maliyetlerle baş edebilme adına vergilendirme yetkisini kullanırken, insan temel hak ve özgürlüklerine ilişkin, gerek vergi idaresinin işlem, eylem ya da ihmalleri ile gerekse devletin sahip olduğu adalet ilkelerine aykırı kanun ve yaptırımlar neticesinde hem adalet ilkesine dair hem de temel hak ve özgürlüklere dair ihlaller söz konusu olabilmektedir. Zaman zaman siyasi erklerin de bazen kendi ideolojilerini topluma entegre etme arzusundan bazen de kişisel hırsları neticesinde temel hak ve hürriyetleri göz ardı edebildikleri görülmektedir. Örneğin; komünist ideolojiye sahip bir siyasi erk için mülkiyet hakkı söz konusu bile olmazken liberal ideolojiye sahip bir siyasi erk için durum daha farklı olmaktadır.

Vergide adalet kavramı vergi alanını ilgilendiren her türlü alanda bir adaletin gözetilmesi ile var olur. Vergi alanı içerisinde artan nüfus ve ihtiyaç duyulan kamusal hizmetler kapsamında sayıca artan vergi kanunlarını daha geniş alana yayılan vergi mevzuatını, devletin yaptırımlarını ve uygulamalarını vergilendirme yetkisinde yetkili makamların işlem, eylem ve ihmallerini, yargı sürecinde izlenen prosedürler ve nihai karar aşamalarını son olarak ve en önemlisi üstün güce sahip devlet karşısında temel hak ve hürriyetlerin gözetilip gelişmesine uygun ortam sağlanarak bu alanın adaletli bir şekilde yönetilmesini kapsar. Bu kapsamda anayasal adalet ilkelere zaman zaman riayet edilmemesi toplumda vergi alanına dair adaleti sağlama çabalarını da boşa çıkarmaktadır. Sonunda her bireye mali gücü ile orantısız bir vergi denkleğinin sağlanamaması ve devlete olan güvenin sarsılması, vergiye karşı direncin oluşmasına sebep olmaktadır. Vergiden kaçınma, verginin yansıtılması, kayıt dışı ekonomi gibi vergi adaletinin oluşumunu etkileyen faktörler devletin adaleti bozucu vergi affı, yüksek vergi oranları, anayasal adalet ilkelerinin göz ardı edilmesi gibi etkenlerin olumsuz birer yansıması olarak ortaya çıkmaktadır.

Devletin en büyük sermayesi güvendir ve iktidardan en önemli temenni temel hak ve hürriyetlerin her alanda koruyup gelişmesine uygun zemin yaratmasıdır. İnsanın olduğu her alanda temel hak ve hürriyetlerin güvence altına alınması gerekmektedir.

Çalışmamız için yapılan araştırmalarda, mükelleflerin sahip olduğu ve doğrudan vergi alanı ile ilgili temel hak ve hürriyetleri konusunda çok da bilgi sahibi olmadıkları anlaşılmıştır. Bununla beraber mükellef temel hak ve hürriyetlerinin ihlali sonucunda yapılabilecekler konusunda bireysel başvuru-

ru, şekil ve şartları ve izlenebilecek yol ve prosedürler konusuna da tam anlamıyla hâkim olmadıkları görülmektedir. Ayrıca vergide adalet için vergi alanını ilgilendiren tüm alanlarda vergilendirmeye ilişkin kanun, uygulama, yaptırım, yargısal süreçler ve işlemler sürecinde ilk olarak düşünülmesi gereken temel hak ve hürriyetlerin göz ardı edildiği görülmüştür.

B. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Vergi bir idari işlem olmasından dolayı ekonomik hak ve özgürlükler ile daha çok ilgili gibi görünmektedir. Ancak bir idari işlem olsa da bu işlemlerin yürütülmesi kişinin birçok insan hakkını da yakından ilgilendirmektedir. Taraflardan biri devlet diğeri birey olan vergi alanında üstün güce sahip devlet düşünülduğünde taraflar arası güç eşitsizliği aşikârdır. Temel hak ve hürriyetlerin gözetilmesi güç eşitsizliğinin bulunduğu vergi alanında adaletin var olması için en önemli unsurdur. Her bir temel hak ve özgürlük bir diğerrinin fonksiyonlarını yerine getirebilmesi gereğidir. Bu nedenle temel hak ve özgürlükler birbirinden bağımsız değil ayrılmaz bir bütündür.

Unutulmamalıdır ki tarihten bu yana siyasal erkler kendi ideolojik veya kişisel hırsları sebebiyle yönetimlerde önceliği insan hakları olmamıştır. Vergide taraflardan biri birey diğeri devlet olduğu göz önüne alındığında mutlak otoriteye karşı mükellef temel hak ve özgürlüklerinin korunması elzemdir. İktidarın ve vergilendirme yetkisine sahip mercilerin sahip olduğu yetkileri vasıtasıyla mükelleflerin temel hak ve özgürlüklerini ihlal edecek işlem ve eylemlerde bulunma ya da bu yetkiler ile zor kullanma hakkına sahip değildirlir. Bu bağlamda vergilendirme sistemi üzerine sahip olunan yetkiler temel hak ve özgürlükler çerçevesinde sınırlandırılması gerekmektedir. Bununla beraber iktidarın, kamu yararı maksadıyla gerçekleştirmiş olduğu işlem, eylem ve ihmaller nedeniyle de temel hak ve özgürlüklere müdahalenin gerçekleşebileceğini göz ardı etmemek gerekmektedir.

Vergilendirme sisteminin tarafları olan birey ile devlet arasında mutlak güven ve uzlaşmanın sağlanmasının son derece önemli olduğunun anlaşıldığı vergi hukukunda, kamu gücüne karşı bireyin temel hak ve özgürlüklerinin hukuki bakımdan korunmasına verilecek olan öncelik, istenilen güven ve uyum alanını sağlayacak tek anahtardır. Bu güven ve uyum alanı ancak vergi mükelleflerinin haklarının muhafaza edilmesi ve vergi aracılığıyla mükellef temel hak ve özgürlüklerinin herhangi bir müdahaleyle zedelenmesinin önlenmesi ile gerçekleşir.

Vergilendirme işlemi bir idari işlem olmakla beraber, insan hakları ile yakından ilişkilidir. İdare vergilendirme işlemlerinde sosyal ve hukuk devleti sınırları çerçevesinde hareket etmelidir. Bu sınırlar içerisinde insan temel hak ve özgürlüklerinin vergi mükellef hakları ile ayrı düşünülmemeyeceği aşikârdır.

Bu çalışmada anayasal adalet ilkelerinden vergi alanı ile ilgili olanların neler olduğuna değinilerek ve vergide adaleti engelleyen faktörlerin sebepleri ve sonuçları arasındaki bağlantılara adalet oluşumunun sağlanabilmesi adına değinilmiştir. Vergi kaynağı ile finanse olan devlet daha fazla gelir kalemine duyduğu doğal ihtiyaç ile vergi sistemi daha karmaşık bir hal almıştır. Tüm bu karmaşıklığın içinde mükellef temel hak ve özgürlüklerinin korunması öncelikli olarak vergide adalet ilkelerinin devlet tarafından özümsemesi ile mümkündür. Adalet ilkelerinin uygulamada ihlal edilmediği bir toplum, vergiye karşı direnç göstermeyecektir. Sisteme duyulan güven, kişi temel hak ve özgürlüklerinin korunduğu ve bu bağlamda hiçbir üst güce iltimas tanınmayan bir toplumda artacaktır.

Vergi konulu uyuşmazlıklarda henüz Anayasa Mahkemesi'ne ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yapılan başvuruların azlığının sebebi vergi mükelleflerinin bireysel başvuru prosedürlerine hâkim olmamasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca vergi mükelleflerinin temel hak ve özgürlüklerinin AİHS kapsamında neler olduğu ve sınırları anlatılmış örnek kararlar ışığında içtihatlardan bahsedilmiştir. Vergi alanında yaşayabilecekleri müdahalelere karşı iç hukuk yollarının tüketilmesinin ardından hukuk sistemimiz için oldukça güncel ve yeni bir yargı yolu olan Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuru yolunda izlemesi gereken prosedürlere ve vergi mükelleflerinin hangi durumlarda başvurabileceklerine ayrıntılı olarak değinilmiştir. Mükellef temel hak ve özgürlükleri koruma adına ayrıca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve bireysel başvuru koşulları hakkında bilgi aktarımı yapılmıştır. Eski ve yeni tarihli örnek kararlar ile mahkeme içtihatlarının neler olduğu açıklanmaya çalışılmıştır. Bu sayede vergi alanında adaletin sağlanabilmesi, birey ile devlet arasındaki vergi ihtilaflarının öngörülebilmesi ve önlenbilmesi adına yol gösterici bir harita niteliğinde literatüre fayda sağlanmaya çalışılmıştır.

C. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada, doktrinden yararlanılarak eski dönemlere dair ünlü düşünürlerin ve bilgilerin vergilendirmede oluşan uyumsuzlukların gide-

rilmesi ve adaletin sağlanabilmesi adına bilimsel görüş ve kanılarına doğrudan yer verilmiştir. Tarihten bu yana devletin üstün gücü karşısında yaşanmış olan olumsuzluklar bağlamında birer çözüm önerisi niteliğindeki örneklendirmeler ile gelecekte de oluşabilecek vergide uyumsuzlukların sebep ve sonuçlarına yer verilmiştir. Literatürdeki vergiyi ilgilendiren her alanda yazılmış olan makaleler, kitap ve tezler doğrultusunda vergide adaleti engelleyen gerek birey gerekse devletin sahip olduğu yetki kanun ve yaptırımlardan kaynaklı faktörlere, yetkili makamların işlem eylem ve ihmallerine, anayasal adalet ilkelerine ve insan temel hak ve özgürlüklerine dair kaynaklar için araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalar için bazen kaynak sahibi yazarlar ile doğrudan iletişim kurularak bazen de internet ve kütüphane ortamlarından konu ile ilgili görüş ve önerilere dair bilgi birikimi oluşturulmuştur.

Çalışmanın son aşamasında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türkiye’de kabul edilmiş ve yürürlüğe konulmuş olan Ek Protokollerin neler olduğu konusunda, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi kararları, genel işleyişi ve içtihatları kapsamında ve bireysel başvuruya dair gereken bilgi aktarımının sağlanması için resmi internet sitelerine erişim sağlanmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin temel amaç ve görevleri hukuk devleti ilkesi çerçevesinde anayasada belirtilmiştir. 82 Anayasası’na göre devletin bölünmezliğini, bağımsızlığını, demokrasiyi ve cumhuriyeti iç ve dış tehlikelere karşı korumak, ülkenin bütünlüğünü, bireylerin temel hak ve özgürlüklerini güvence altına almak devletin yegâne görevidir. Tarihten bu yana iktidarlar, finansal sıkıntıları bertaraf etmek için bazen de keyfi sebeplerden ötürü vergilendirme konusunda aşırıya kaçabilmiş ve çoğu uygulama ne yazık ki ülke bütünlüğünü, demokrasiyi ve birliği tehlikeye sokacak tepki ve ayaklanmalar ile neticelenmiştir. Devletin görevleri olarak bahsi geçen unsurların sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleri çerçevesinde gerçekleştirilmesi bu görevin ayrılmaz bir parçasıdır. Bir hukuk devleti, bireylerinin temel hak ve özgürlüklerine zarar verecek sosyal hukuk devleti ve adalet ilkelerine ters düşen herhangi bir siyasal, ekonomik ya da sosyal müdahalelerde bireyi korumak ve haklarını gözetmekle yükümlüdür. Devlet, öncelikle insanın maddi ve manevi varlığını koruyup gelişmesini sağladığı takdirde toplum dirliğini ve refahını sağlama görevini gerçekleştirmiş olur.

Devletin geniş perspektifli görevleri düşünüldüğünde ise toplumu oluşturan bireylerin ve toplumsal yaşamın getirdiği gereksinimlere yönelik

yükümlülüklerini yerine getirebilmesi için mali kaynaklara ihtiyacı vardır. Devletin kamusal hizmetleri bireylere sağlamak için sahip olduğu en güçlü gelir vergidir. Artan nüfus, modern yaşam ve inovasyonun beraberinde getirmiş olduğu iktisadi konjonktürün kaçınılmaz olarak daha geniş kapsamlı bir duruma evrildiği göz önüne alındığında, devlet artan mali giderlerini finanse ederken vergilendirme alanında öncelik olarak insanın insanca bir yaşam sürebilmesini gözeterek temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilmesi konusunda imtina etmelidir. Vergilendirme, sosyal hukuk devleti ve vergide adalet ilkeleri ana tema olacak şekilde, ülke ekonomisi çarklarının uyum içinde dönmesinin birlikte sağlanması ile gerçekleştirilmelidir. Devlet kendi varlığını ve bütünlüğünü koruma arzusu ve toplumsal yaşamın getirdiği maliyetlerle baş edebilme adına vergilendirme yetkisini kullanırken, insan temel hak ve özgürlüklerine ilişkin, gerek vergi idaresinin işlem, eylem ya da ihmalleri ile gerekse devletin sahip olduğu adalet ilkelere aykırı kanun ve yaptırımlar neticesinde ihlaller söz konusu olabilmektedir.

Hukuk devletinin en önemli unsuru bağımsız ve tarafsız bir yargı sisteminin sağlanmasıdır. Bu bakımdan devletin hukuksal yetkisini kullandığı vergilendirme konusunda temel hak ve özgürlüklerin muhtemel ihlali ile karşılaşıldığında başvurulabilecek üstün bir gücün olması vergide adaletin sağlanmasının en önemli gereklerinden biri olarak ortaya çıkmaktadır.

Çalışmamız Anayasa Hukuku ile yakından ilgilidir. Bu anlamda Anayasa teriminin anlamlarından bir tanesi de Anayasacılık ve Anayasal Devlet felsefesini ifade etmektedir. Anayasanın bu anlamına göre kamu gücü belirli şartlarla sınırlandırılması gerekmektedir, sınırsız iktidar gücünün zararlarının önlenmesine gayret edilmelidir. Çalışmamızın çerçevesi Anayasa Hukuku'nun sadece mevzuat boyutu ile ilgili olmayacak, aynı zamanda birbirleriyle artık iç içe bir durum ve konjonktürde olan Anayasa Hukuku ve İnsan Hakları çerçevesinde de ele alınacaktır.

Çalışmamızda aynı zamanda AİHS ve Anayasa'ya göre vergilendirme ilkeleri ve uygulamada vergi mükelleflerinin temel hak ve hürriyetlerinin korunması gözetilerek adaletli bir vergi sisteminin gerekliliklerinin neler olduğu sorusuna cevap aranacaktır. Bu anlamda öncelikle AİHS açısından güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklere değinilirken, AİHS'de vergi sistemi ile bağlantılı hükümler tek tek ele alınarak vergi mükelleflerinin ne gibi haklara sahip oldukları tespit edilecek ve bu haklarla ilgili yargı kararlarına değinilecektir. Vergi konusunda mutlak otorite olan Devletin vergilendirme yetkisini kullanırken, mükellef temel hak ve özgürlüklerine

sosyal hukuk devleti ve vergide adalet anlayışına aykırı müdahalelerin oluşturduğu mükellef ile devlet arasındaki uyuşmazlıkların çözümünde idari ve yargısal yolda bir netice alınmadığı durumlarda ulusal hukuk sistemimizde ve uluslararası hukuk alanında neler yapılabileceğine değinilecektir. Vergi konusu ile ilgili geçmiş ve yakın tarihli kararlara değinilerek gelecekte ortaya çıkması olası ihtilaflara bir öngörü sağlanmaya çalışılmış ve bu uyuşmazlıklara olabildiğince engel olunması konusunda devlet tarafından gözetilmesi gereken AİHS ve Anayasa'da yer alan hak ve ilkelere yer verilerek taraflara hak arama özgürlüğü bağlamında izlenebilecek yollar açıklanmaya çalışılmıştır.